

Бахтін, звичайно, не такий категоричний. Його блискуча теорія поліфонічності мовлення, де кожне висловлювання вважається відповіддю на попереднє висловлювання, спрямована на впровадження діалогічної моделі, а не її руйнування. Однак, важко спростувати той очевидний вплив, який отримала феноменологічна ксенологія з ідей М. Бахтіна та його сучасників-діалогістів. Саме вони, як і феноменологи, усвідомили необхідність подолання розриву між світом культури і життєсвітом, і, відповідно, неоднозначним стосунком природничого і гуманітарного знання.

Отже, діалогічна позиція Бахтіна певною мірою нагадує "сад розгалужених стежин" у Х. Л. Борхеса. Адже Бахтін у жодній ситуації не пропонує остаточного вирішення, він переконаний у тім, що таких рішень просто не існує. На його думку, людина має справу лише з універсальним діалогічним контекстом – "гармонійною поліфонією голосів", отже, безмежним простором для перманентного розвитку – власного самовизначення та творчої реалізації.

*Н. М. Сухова, доц., НАУ, Kuie
n.s.nikas@meta.ua*

ЗМІСТОВНИЙ ЗСУВ ПОНЯТТЯ "ОСВІТА" ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ

В сучасному світі, коли людство опинилося на роздоріжжі і обирає між самознищенням і самовдосконаленням, викарбовується ряд глобальних проблем, від вирішення яких залежить подальше існування людини. Однією з таких є проблема невідповідності освіти запитам сучасності. Чому і як навчати людину ХХІ століття, коли так стрімко змінюються умови її життя, а навколишнє середовище сповнюється стихійно-го лиха та екологічних катастроф різного ґатунку.

Вирішення проблеми адміністративними методами, зокрема, вступом України до Болонського процесу і мавпування методик західної педагогіки і психології, показало, що криза "ситих" людей і криза "голодних" не можуть долатися однаково. Звітність про "неперевершені досягнення" в освітньому полі країн пострадянського простору, зокрема, України, не відповідає дійсності. Та й не слід так швидко очікувати результатів від найконсервативнішої сфери людського існування, освіти. Але на сьогодні ми усвідомили те, що: 1) Просвітницька модель освіти вичерпала себе. Керуючись пізнавальним досвідом багатьох поколінь, для досягнення ідеалу освіченості, сьогодні вже не достатньо долучити людину до культури та освіти і вона автоматично не робиться моральною та щасливою, а суспільство – довершеним; 2) досвід національної педагогічної думки, який був сформований при певних історичних умовах, потребує перегляду і втіленню в навчальних закладах в якісо новій формі для підтримання традицій національної свідомості та ідентичності нації; 3) змістовний перегляд поняття "освіта" не можливий без уточнення поняття "людина" на тлі християнської традиції.

За останні десять років, змістовний зсув поняття "освіта" призвів до значних змін у сфері освітніх практик, що виражається у підвищенні ува-

ги до організаційних структур безперервної освіти. Саме на ці організації покладаються великі надії подальших змін в освітній сфері. Але за межами суспільного дослідження й досі лишається проблема зміни мотиваційної структури свідомості молодих людей. Остання надія покладається на філософію освіти, в полі якої можуть буди проаналізовані взаємообумовлені взаємозв'язки між філософією, педагогікою, психологією, соціологією тощо. Оскільки саме ці науки стосуються життя людини та її зв'язку з суспільством. Хибний шлях вирішити глобальні проблеми освіти кожною з вищеперерахованих наук окремо, показав неспроможність, зокрема, у процесі розробки програм безперервної освіти, неможливість педагогіки врахувати в повній мірі зміни мотиваційної структури освітнього процесу. Таким чином, за межами дослідницького поля так і лишається сенс сучасної освіти, який полягає у підготовці людини здатної до саморозвитку і творчої самореалізації. Це ще раз підкреслює той факт, що при підготовці програм, зокрема, безперервної освіти повинен враховуватися освітній досвід філософії як основної інтелектуальної практики, оскільки у цьому випадку функції педагогіки і філософії близькі одна до одної "особливо у формуванні духовності як "турботі про сомого себе" та самореалізацію суб'єкта" [Гадамер Г.-Г. Истина и метод. – М., 1988. – С. 55].

Розглядаючи традицію європейського освітнього простору та стан держав Європи в цілому, спостерігається втрата європейським суспільством свого християнського коріння (підоснови європейської культури). Відповідно, відбувся відхід від християнського розуміння людини як неповторної божественної істоти, наділеної внутрішньою свободою вибору, яка ставиться до життя як до таїнства. Нехтування релігійною традицією своїх пращурів, яка сформувала підґрунтям європейської етики в цілому, надало нам урок пагубного шляху до забування чи повної втрати національних освітніх систем, спустошення основних понять освітнього процесу або підміну їх сурогатними.

Змістовний перегляд основних понять освітнього процесу, на нашу думку, підводить нас до якісно нового усвідомлення визначальних модусів людського буття, констатуючи неповноту особистісного саморозгортання людини в сучасному світі з причин прогресуючого спустошення її духовного світу.

М. С. Тищенко, студ., НПУ ім. М. П. Драгоманова, Київ
Hoimi@mail.ru

СУТНІСТЬ ЛЮДИНИ В ФІЛОСОФСЬКІЙ АНТРОПОЛОГІЇ М. ШЕЛERA

Макс Шелер видатний німецький філософ, наукова діяльність якого знаходилась у сфері людської природи, а точніше у баченні людиною власної природи через призму філософського осмислення. Він намагався зрозуміти людську природу посилаючись як на праці філософів попередників, так і на власне бачення в цій сфері філософського наукового пізнання. У своїх працях "Людина природна", "Про ідею людини", "Лю-